

Heide [VERTELT]

www.heidevertelt.be

311

28 december 2025

Oud- en Nieuwjaar bij de familie Janssens in de Acht Zaligheden

Na de stille dagen tussen Kerst en Nieuwjaar was er bij de familie Janssens opnieuw wat leven in huis. Buiten lag de heide wit en bevroren, het riet kraakte onder het ijs en boven de dennen hing een bleke winterzon. Binnen snorde de stoof, en moeder Cornelia bakte wafels, dun en krokant, die ze liet afkoelen op een wit laken. Vader Adriaan poetste zijn klompen, want het zou een drukke dag worden. "De kinderen trekken straks door het gehucht met hun nieuwjaarse zoete," zei hij trots. Grootmoeder Anna Catharina, die bij de stoof zat met haar breiwerk, knikte: "Dat is een schone gewoonte. En wie goed

zingt, krijgt een appel of een suikerklont." Reeds vroeg trokken de kinderen de deur uit, warm ingeduffeld in sjaals en mutsen. Gerard droeg een oude mand, Johanna hield de jongste Cornelia bij de hand, en Frans en Anna liepen vrolijk voorop. Van deur tot deur zongen ze luid: "Nieuwjaarse zoete 't varken heeft vier voeten, vier voeten en een staart, is dat dan geen centje waard, ja ja 't is waar we wensen een gelukkig nieuwjaar!" Bij sommige huizen kregen ze een handvol noten of een koek, bij anderen een appel, soms zelfs een paar muntjes. Bij buurvrouw Rozemieke kregen ze warme wafels, en bij boer Raets een stuk rozijnenbrood. Wanneer ze buiten de Achtzaligheden gingen zingen gebeurde het wel eens dat de deur gesloten bleef, ook daar hadden ze een liedje voor: "Hoog huis, laag huis, er zit een gierige pin in huis". Toen ze thuiskwamen, was hun mand halfvol met lekkers. "Ziet ge wel," lachte moeder, "wie zingt met zijn hart, krijgt wat hij verdient." "En wie vals zingt?" vroeg Frans met een brede grijns. "Die krijgt afval," antwoordde Cornelia gevat, en iedereen barstte in lachen uit. Tegen de avond begon het te schemeren. De oudste kinderen waren nog niet moe, want nu kwam het spannendste van de dag: het rommelpotten. Vader Adriaan had vorige week een nieuwe rommelpot gemaakt voor de kinderen. Blij trokken de oudste kinderen er mee van deur tot deur en onder het grom van de rommelpot zongen ze: "Ik heb zo lang met de rommelpot gelopen, 'k heb geen geld, om brood te kopen, rommelpotterij, rommelpotterij, geef mij een oortje, dan ga ik voorbij". Achter de deuren hoorde men gelach. De mensen vonden het prachtig, dat kinderlijk rumoer in de winteravond. Soms kregen ze een cent, soms een stukje spek of een koek en overal klonk er: "Een zalig nieuwjaar, kinders!" Toen ze thuis kwamen, stonden hun wangen rood van de kou.

Wij wensen onze lezers een voorspoedig en gezond 2026 toe!

Paul, Hans, Wim, Paul en Louis

Moeder Cornelia had warme melk klaar, en grootmoeder Anna Catharina lachte: "Ge hebt goed lawaai gemaakt, dat zal het nieuwe jaar wakker houden!" Rond middernacht zat het gezin nog samen bij het vuur. Adriaan keek naar de klok. "Straks is het nieuwe jaar," zei hij plechtig. "En wat wenst ge u, vader?" vroeg Johanna. "Dat we gezond blijven, en dat er vrede in huis en de wereld mag zijn," antwoordde hij. "Meer moet een mens niet vragen." De klok sloeg twaalf. Buiten hoorde men in de verte karbiet knallen, en even later ook het vrolijk roepen van jongens uit het gehucht. "Het nieuwe jaar is wakker," zei grootmoeder glimlachend. Ze hielden elkaars handen vast, en Cornelia fluisterde: "Zalig nieuwjaar, allemaal." "En aan u ook, kind," antwoordde moeder. De volgende ochtend, terwijl de sneeuw nog kraakte buiten, stonden de kinderen netjes aangekleed met hun nieuwjaarsbrieven. Op het dikke papier stonden sierlijke letters en getekende sterretjes. Eerst lazen ze hun brieven voor aan grootmoeder Anna Catharina. Johanna begon: "Lieve grootmoeder, met Nieuwjaar kom ik u wensen, dat ge nog lang bij ons moogt zijn, met goede gezondheid en zonneshijn." De oude vrouw knikte ontroerd. "Dat ge dat nog schrijft met zoveel schoonschrift," zei ze trots, en ze gaf elk kind een blinkend muntstuk. Daarna trokken ze naar de burens om iedereen een "gezegend nieuwjaar" te wensen. Overal klonken lachende stemmen, en de kinderen kwamen thuis met koude handen maar warme harten. 's Avonds zaten ze weer bij het vuur. Vader Adriaan hief zijn glas en zei: "Op een goed jaar, met een goed geweten en een warm hart." "En met wafels," voegde Frans eraan toe. Iedereen lachte, en buiten lag de heide stil en wit onder het maanlicht. Zo begon voor de familie Janssens uit de Acht Zaligheden een nieuw jaar, eenvoudig, vrolijk en vol verbondenheid.

(Bijdrage van Wim Kuyps)

Mijn oorlogservaringen.

Mijn naam is Camille Noppe, toen mij enkele jaren geleden gevraagd werd iets te vertellen over mijn ervaringen tijdens de Tweede Wereldoorlog, ging ik terug in gedachten naar een periode die ik als kind meemaakte, zonder toen ten volle te begrijpen wat er rondom mij gebeurde. Ik was zeven jaar oud toen de oorlog in mei 1940 uitbrak. Pas veel later werd duidelijk hoe ingrijpend die jaren waren geweest. Twee jaar geleden heb ik deze herinneringen voor het eerst opgeschreven en vertelt aan een klas in de Sint-Jozefschool in Heide:

Wij woonden op den Heuvel, maar al snel moesten we onze woning verlaten op bevel van Franse soldaten. Met het hele gezin sloegen we op de vlucht richting Putte, waar een broer van mijn moeder woonde. We waren nog maar net vertrokken, ter hoogte van de Nieuwe Dreef, toen Emanuel De Bom ons aansprak en voorstelde om tijdelijk in zijn tuinhuisje te verblijven. Na een kort verblijf trokken we verder naar Essen, naar een broer van mijn vader. Onderweg werd ik voor het eerst rechtstreeks geconfronteerd met de verwoesting van de oorlog. Ik herinner me nog levendig de enorme krater van een explosie aan de spoorwegovergang bij het huidige viaduct aan het Noordeind, vlak bij de watertoren. Het dagelijkse leven werd al snel getekend door schaarste. Mijn moeder bakte zelf brood, maar bij gebrek aan gist bleven het platte broden. Ik was de jongste van zeven kinderen, met drie broers en drie zussen. Twee van mijn broers werden door de bezetter verplicht om in Duitsland te gaan werken, iets wat ze weigerden. Uit angst om 's nachts opgepakt te worden door de mannen van het zogenaamde "dievenkarreke", sliepen ze bijna nooit thuis. Die voortdurende dreiging zorgde voor een beklemmende angst in het hele gezin en in de buurt. Eén keer mocht ik met mijn broers mee gaan slapen in een schuur op een boerderij. Op de koude betonnen vloer lag ik tussen mijn twee oudste broers, op wat stro. Van slapen kwam niets in huis. Toen ik meende iets verdachts te horen, wakte ik hen, maar het bleken slechts koeien te zijn die de schuur waren binnengekomen. Dat was meteen ook de laatste keer dat ik mee mocht. De oorlog drong zelfs door tot in het dagelijkse schoolleven. Op een ochtend hielden Duitse soldaten grote oefeningen op den Heuvel. Terwijl ik onderweg was naar school, schoten ze met mitrailleurs vanuit de gracht aan de ene kant van de weg naar de overkant. Ik moest er voorbij en voelde de houten splinters van de oefenkogels tegen

mijn benen slaan, onder mijn korte broek. 's Avonds moesten alle ramen verduisterd zijn. Het gebeurde meer dan eens dat Duitse soldaten op de voordeur bonstten en riepen: "Licht aus machen!" Door het gebrek aan gas, elektriciteit en kolen werd hout een noodzakelijk alternatief. Dat haalden we in het vroegere gemeentebos midden op de heide. Vanuit de omgeving van de huidige Vroente werd daar met kanonnen geoefend, en op rustige momenten konden we stukken van kapotgeschoten bomen verzamelen. Alles was gerantsoeneerd: voedsel, brandstof, bijna alles. Rantsoenzegels werden toegekend volgens de grootte van het gezin en wat men zelf kon produceren. Vaak stond men aan te schuiven bij de bakker of de vishandel; haring was een vast onderdeel van het menu. Tijdens de oorlog werd er door de Duitsers een smalspoor aangelegd van het station van Heide tot over de Putsesteenweg in de heide. Toen was men begonnen om een weg aan te leggen met de bedoeling om in de heide een lanceerbasis aan te leggen voor vliegende bommen. Er werd dan onder meer steenpuin aangevoerd afkomstig van de vernielde woningen van het bombardement op Mortsel. Dat lanceerplatform is er niet gekomen maar als je hoort spreken over den Duitse weg dan weet je nu dat die begint aan de Heihoeve en in de heide loopt. Op 5 april 1943, mijn tiende verjaardag, vond het zware bombardement op Mortsel plaats. We stonden aan de schoolpoort in de Schooldreef toen we een aangeschoten vliegtuig zagen in een helderblauwe lucht. De bemanning sprong eruit, de parachutes openden zich, maar wat er met hen gebeurde, weet ik niet. Het vliegtuig stortte neer op de Heikant. 's Nachts trokken vaak grote formaties Britse en Amerikaanse bommenwerpers richting Duitsland. Het dreunende geluid van de viermotorige Lancasters vulde de lucht. Duitse schijnwerpers zochten de hemel af en kanonnen openden het vuur. Het was indrukwekkend, maar ook angstaanjagend. Overdag vlogen geallieerde vliegtuigen soms laag om de radar te ontwijken. Zo gebeurde het dat ze op den Heuvel de toppen van populieren afvlogen in de tuin van dokter Zaman, achter de huidige woning van de directeur van het Arboretum. In rustige momenten trokken we als kinderen naar de heide. Daar zagen we vreemde houten gebouwen, zoals een klein kerkje. Pas later begreep ik dat dit misleidende constructies waren, bedoeld om waarnemingen vanuit de lucht te verwarren. Na de landing in Normandië groeide de hoop op bevrijding. Stad na stad werd bevrijd en op 4 september 1944 was Antwerpen aan de beurt. De Duitse troepen raakten in paniek en sloegen op de vlucht. Soms gingen ze van huis tot huis op zoek naar fietsen. Bij ons doorzochten ze de stalling en prikten met hun bajonetten in het stro. Voor onze deur zaten twee jongens van de Hitlerjugend, nauwelijks zestien jaar oud, huilend bij een kist die ze moesten dragen, maar toch beweerden ze nog dat ze later zouden terugkomen met een geheim wapen. In diezelfde periode zag ik voor het eerst V1-bommen, opgesteld in houten barakken rond het Nationaal Werk voor

Kinderwelzijn, het huidige Wilgenduin. Het waren vliegende bommen bestemd om elders vernietiging te zaaien. Het verzet liet zich ook voelen: eens werd vanuit een vrachtwagen een handgranaat gegooid naar Duitse soldaten die op een terras rustten, niet ver van ons huis. Eind september heb ik o.a. van uit de verte kunnen zien hoe jachtvliegtuigen een Duitse munitietrein aanvielen tussen Kalmthout en Wildert. De Spitfires doken een voor een, wagon per wagon, naar beneden en mitrailleurden de trein waarna er hevige explosies volgden. De bevrijding liet nog op zich wachten. Tot begin oktober bleef het front hangen. Op zondagmorgen 8 oktober zochten we beschutting in de kelder tijdens hevig artillerievuur. Plots werd het stil. Mijn vader keek naar buiten en zag hoe Canadese soldaten van boom tot boom oprukten. Ze

kwamen van de Putsesteenweg en hielden halt aan het station van Kalmthout. De vreugde was immens. We hadden weinig om aan te bieden, enkel wat appels, maar zij deelden chocolade en sigaretten uit. Na de bevrijding bleef het gevaar nog lang aanwezig. V1- en V2-bommen zorgden voor nieuwe angst. De V1 kon je horen aankomen, tot de motor stilviel; de V2 hoorde je niet. Beide eisten vele slachtoffers. Kanonnen stonden op verschillende plaatsen in de heide opgesteld om de V1's neer te halen. Bij mist was de angst het grootst: je hoorde de bom, maar zag niets. Na de oorlog lag overal achtergelaten oorlogsmateriaal. Als kinderen speelden we soldaatje met helmen en kogeltassen die met eikels werden gevuld en waarmee met een katapult naar mekaar geschoten werd, onwetend van het gevaar. Omdat er een vliegende bom gevallen was op het Sint Vincentiusziekenhuis werd er gebruik gemaakt van een villa die er nu nog altijd staat achter de school op den Heuvel. Dat was daar toen een tijdelijk noodhospitaal. Mijn oudste zus Joanna was daar als rode kruis medewerkster actief. Ze was bezorgd over haar jongste broertje. Daarom moest ik daar op bezoek gaan om te zien wat er gebeurd was met een jongen van mijn leeftijd die er met zware brandwonden lag. Hij was door onwetendheid zeer onvoorzichtig geweest. Dat heeft me toen erg aangegrepen. Mijn zus haar vriend is in die periode op de Markgraaf op een landmijn gelopen en was op slag dood. Zijn werkgever bezweek een week later aan zijn verwondingen. De oorlog liet blijvende sporen na in het landschap en in de straatnamen van Kalmthout, vernoemd naar verzetsmensen en slachtoffers. Ook het lot van de Joodse gemeenschap in Heide bleef een diepe wonde: ongeveer tweehonderd mensen werden gedeporteerd, slechts één overleefde. Deze herinneringen tonen hoe de oorlog niet alleen fronten en legers kende, maar vooral ook het dagelijkse leven van gewone mensen tekende. Wat ik als kind meemaakte, blijft een blijvende waarschuwing voor wat oorlog met een gemeenschap kan doen.

(onze dank aan Camille Noppe om dit verhaal met ons te delen)

Hopplanten in onze Kalmthoutse heide!

In ons boek *“waar lijn 12 haar sporen achterliet”* (blz.212) verwezen wij naar de heer Mertens die in de heide een hopveld van 25 aren aanplante. Wij vonden ondertussen een artikel op 5 mei 1858 gepubliceerd in *“De onafhankelyke der provincie Limburg”* wat dit verhaal zeker moet staven, lees maar mee:

“Wij lezen in een dagblad van Antwerpen: Men voleindigt op dezen oogenblik de plaatsing van 8 of 9000 sterke hopstaken, in de heide van Putte en Calmpthout. By het zien derzelve denk men inderdaad overgeplaetst te zyn in de ryke en prachtige hopvelden van Aelst en Poperinghe. Deze nieuwe aanplantingen, welke men met een hoopvol oog aanziet, lokken iedere dag een aantal vreemde landbouwkundige uit, en wy gelooven dat het bezoeken derzelve vele zal aanzetten die belangryke kultuer in onze provincie door te

zetten. Wat niet uit het oog dient verloren te worden is de bemesting, en van dien kant roepen wy de aendacht van de eigenaers onzer nieuwe meestings-fabriek op die velden in. Om het resultaet van de bemestingen te bekomen, stelt de eigenaar der hopvelden, kosteloos, ter beschikking van iedere fabrikant, een honderdtal hopplanten; zal de bellen kunnen inoogsten en dezelve exposeeren in de maend september aenstaende. Hierdoor zal men zien, welk mest het voordeeligste is voor deze plant, in onze nieuwe pas ontgonnen heigronden.”

Van hopplanten is in onze Kalmthoutse heide niets meer te merken, we gaan er van uit dat het experiment in 1858 uiteindelijk niet zo hoopvol was.

“Principes Franse Revolutie waren basis van de school”

Antwerps oud-burgemeester Bob Cools ging op zoek naar sporen van raadselachtig instituut **Le Nid d'Aiglons** in Heide Kalmthout. Van 1942 tot 1951 kreeg oud-burgemeester Bob Cools les in het inmiddels verdwenen Le Nid d'Aiglons (het nest adelaarsjongen) een Franstalige, republikeinse school in Heide-Kalmthout. Tegelijk allicht een verzetsnest. Maar dat wist de toen 8-jarige Bob Cools natuurlijk niet. Einde september 2017 publiceerden Karin Huts en auteur Ivo Pauwels het boek **‘Wat mijn kleinzoon weten moet’**. Een verhaal van Géorg Kluger, die in 1939 als 14-jarige Joodse Oostenrijker naar België ‘mocht’ vluchten en daar moederziel alleen terechtkwam in een merkwaardige Franstalige kostschool in Heide-Kalmthout: Le Nid d'Aiglons. De school werd toen gerund door Eugène Cougnet, een verzetsheld. In 1941 week Cougnet met een gedeelte van de school uit naar een kasteel in Bassines in de Ardennen: een echt verzetsbastion én een onderduikadres voor tal van joden. Kluger ontsnapte, de meeste bewoners werden later vermoord. Maar wat was dat raadselachtige Le Nid d'Aiglons? Wat rest er nog van? Bob Cools is daar van 1942 tot 1951 naar school geweest. Ook Jacky Buchmann (*voormalig politicus voor PVV*) is daar nog een tijdje geweest. De school is volledig verdwenen. Nabij het kapelletje was de ingangsweg, nu is alles weg. Enkel een langgerekte vijver is nog de getuige uit het verleden. Vroeger moesten de studenten van de sportleraar (de zoon van Cougnet) de vijver overzwemmen. Als kwajongens werden daar ook vlotten gemaakt. Vader en moeder Cools waren na de eerste Wereldoorlog in Kapellenbos komen wonen in een

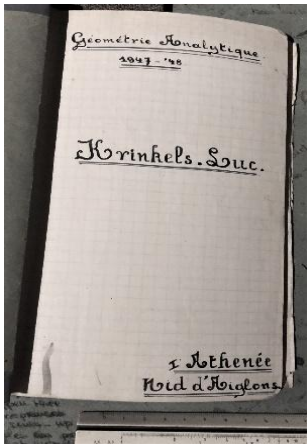
nog bestaande woning langs de Kapellensteenweg. De vader werkte in de havensector. Vanaf midden 1942 werd Bob naar Le Nid d'Aiglons gestuurd, op enkele minuten fietsen. Het was, volgens Bob, een republikeinse school, gestoeld op principes van de Franse Revolutie. Het onderwijs was volledig in het Frans met aanvankelijk zelfs totaal geen les in *Flamand*. In het begin was het voor Bob dan ook aartsmoeilijk. Zijn vader deed er alles aan om zijn zoon in het Frans vooruit te helpen. Bob herinnert zich nog hoe hij uren bezig was om het gedicht *Le Laboureur* van Jean de la

Fontaine te leren. Typerend was dat die school toen al gemengd was en ook in het lager onderwijs waren er leraars voor verschillende vakken. Elke week werd er in de plaats van rapporten een gekleurde kaart met daarop een arend gegeven. De kleur bepaalde of je het goed had gedaan. Rood was niet goed. Cools herinnert zich de zaken nog goed: In tegenstelling tot wat men in het boek vb. suggereert waren er geen openluchtklassen. Wel waren er op het terrein houten klassen op palen. Er was veel aandacht voor lichamelijke opvoeding: klimmen, cros, zwemmen... Een aantal Vlamingen uit de buurt waren extern in de minderheid. Het internaat was niet zo groot. De internen waren *Frantwerpenaars*, naast jongens uit het Brusselse of kinderen van ouders die de Nieuwe Orde niet ongenegen waren, maar toch wilden dat hun kinderen Frans leerden. En er waren er ook die sterk Engels gezind waren. Dat bleek bijvoorbeeld toen er eens gevochten werd om pamfletten die door een vliegtuig werden uitgeworpen. Bob was toen amper 8 jaar en er werd vaak verwezen naar Courgnet die Bob nooit als directeur heeft gekend, alleen mijnheer Blomme (in het boek vermeld) kende Bob als directeur. Hij sprak met een echt Liers dialect. Van de school in de Ardennen heeft Bob wel gehoord maar die bleek gesloten en toen werd de bibliotheek terug naar Heide gebracht. De school werd plots gesloten in het volle schooljaar van 1951. Terwijl Antwerpen al op 4 september 1944 werd bevrijd, viel Merksem pas op 3 oktober en zou Heide-

Kalmthout pas op 22 oktober worden bevrijd. Tegen dan waren de meeste leerkrachten van Le Nid d'Aiglons verdwenen... De meesten bleken actief in het verzet. Later werden ze vaak vervangen door leerkrachten die elders wegens collaboratie waren geschorst. Er werd zelfs door sommigen Duitse leraren lesgegeven. Dat de school in november zware schade had geleden ontkent Bob Cools ten stelligste. Toen was de slag al lang voorbij. Van vernielingen in de school was geen sprake.

Tot hier het verhaal zoals door Bob Cools werd ervaren.

Veel studenten die schoolliepen in Sint-Eligius Antwerpen vanuit de regio Kapellen – Kalmthout – Essen, moesten vanaf 1944 hun studies verderzetten in le Nid d'Aiglons. Omdat Antwerpen naar het einde van WOII zwaar met bommen werd aangevallen was het voor de scholen onveilig om nog langer open te blijven. Ook mijn schoonvader, Lucien Krinkels volgde les in Antwerpen en vanaf 1944 volgde hij zijn lessen verder in Heide-Kalmthout. Hij heeft daar verder zijn studies blijven volgen en in beeld kan u zijn werkboek zien, schooljaar 1947 – 1948 met daaronder de vermelding geschreven: Athenée Nid d'Aiglons. (eigen foto).

Het boek lezen?

Het vertelt zeer goed de geschiedenis die verder gaat dan Le Nid d'Aiglons alleen. Het verhaal in het boek is hier en daar wel aangepast en licht geromantiseerd. Echt een aanrader om te lezen tijdens de donkere dagen in onze Kerstperiode.

(Paul Witters met dank aan GvA)

Origineel overlijdensprentje!

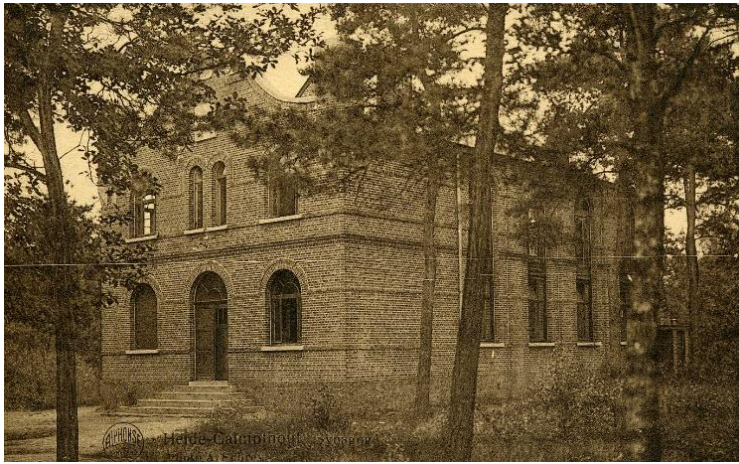
Vorige week plaatste we een verhaal over de oud-burgemeester van Kalmthout Clément van Lidth de Jeude. Ludo Van Aert stuurde ons een afbeelding van het originele overlijdensprentje. Het is opgesteld in de Franse taal met de afbeelding van onze oud-burgemeester.

Hugo Mees overleden

Op 26 december overleed Hugo Mees in zijn woning in de Heidestatiestraat. Hugo werd geboren in Borgerhout op 27 juni 1947 maar woonde bijna zijn leven lang in Kalmthout. Hij was jarenlang lang actief in de verzekeringssector en in de Kalmthoutse sportkringen. Hugo was gehuwd met Maria Claessens, vader van één dochter en opa van twee kleinkinderen. Van Hugo wordt in intieme kring afscheid genomen.

Nieuws over het restaureren van de Synagoge in Heide!

Eindelijk hebben wij weer nieuws en een beetje hoop. Op 9 september 2026 komt er een zitting (rechtszaak) in Antwerpen tussen de beide partijen en krijgt de toekomst van de synagoge terug nieuwe hoop. Het is natuurlijk nog negen maanden wachten maar dit is dan toch een beetje 'nieuw' nieuws met ook hoop over een uitspraak. Het spreekt voor zich dat wij, Heide Vertelt, u verder op de hoogte blijven houden.

(Bijdrage van Paul Witters)

Uit de oude doos!

Deze week publiceren wij een foto van een postkaart in 1907 verstuurd vanuit "Calmthout". Het is een afbeelding van het restaurant "Pépinières", dat er zou geweest zijn aan het station van Kalmthout. Het gebouw is er nu nog, momenteel is er daar de pitta-bar Antep.

De Franstalige naam Pépinières, (kwekerij) verwees vermoedelijk naar het nabijgelegen Van Geertenhof (het huidige Arboretum)

Heide vertelt is een uitgave van
de VZW Heide vertelt.
Redactie: Heidestatiestraat 58/1
2920 Kalmthout
0477/22.24.81
www.heidevertelt.be

